МАКЕДОНО-ОДРИНСКО ОПЪЛЧЕНИЕ
1912—1913

ПОКАНА

ЗА

ЮБИЛЕЙНОТО ПРАЗДНЕНСТВО

ВЪ НЕДѢЛЯ, 4 ДЕКЕМВРИЙ

1932

До Г.....

Временният комитетъ на Македоно-Одринскитѣ опълченски дружества Ви моли да почетете съ присѫтствието си

ПАНАХИДАТА и МОЛЕБЕНА,

които ще се извършатъ на **4 декември 1932 год.** въ $10^1/_2$ часа сутринѣта на площада при църквата-паметникъ Св. Александъръ Невски.

* * *

БОЙНО РАЗПИСАНИЕ

НА МАКЕДОНО-ОДРИНСКОТО ОПЪЛЧЕНИЕ ПРЕЗЪ МАЙ 1913 Г.

Началникъ на опълчението: Генералъ-майоръ **Геневъ Н.**
Началникъ щаба: отъ. Генер. щабъ майоръ **Дървингов П.**
Началникъ на артилерията: полковникъ **Босевъ Г.**
Инженеръ: подполковникъ **Иотовъ К.**
Главенъ лѣкарь на опълчението: санит. подполк. **Ивановъ Н.**
Интендантъ: полковникъ **Аврамовъ А.**
Началникъ на радиотелеграфната станция: подпор. **Маринов.**

К-ръ на **1-а бригада**: подполковникъ **Николовъ Ст.**

К-ръ на 1-а Дебърска дружина: капитанъ **Величковъ Ст.**
„ „ 2-а Скопска „ : „ **Пожарлиевъ Ив.**
„ „ 3-а Солунска „ : ротмистъръ **Атанасовъ Д.**
„ „ 4-а Битолска „ : капитанъ **Каназиревъ Вл.**
„ „ 13-а Кукушка „ : „ **Пеневъ Т.**
„ „ 1-а картечна рота: подпоручикъ **Стефановъ Б.**

К-ръ на **2-а бригада**: подполковникъ **Пчеларовъ А.**

К-ръ на 5-а Одринска дружина: капитанъ **Атанасовъ С.**
„ „ 6-а Охридска „ : подпоручикъ **Бозуковъ А.**
„ „ 7-а Кумановска „ : капитанъ **Михайловъ Ив.**
„ „ 8-а Костурска „ : „ **Каназирски Г.**
„ „ 14-а Воденска „ : „ **Христовъ Гр.**
„ „ 2-а картечна рота : „ **Цура Г.**

К-ръ на **3-а бригада**: подполковникъ **Протогеровъ Ал.**

К-ръ на 9-а Велешка дружина: капитанъ **Стоенчевъ Люб.**
„ „ 10-а Прилѣпска „ : к-нъ **Везенковъ**, к-нъ **Петровъ**
„ „ 11-а Серска „ : капитанъ **Зографовъ Д.**
„ „ 12-а Лозенградска „ : „ **Ангеловъ Сп.**
„ „ 15-а Щипска „ „ **Парапановъ Н.**

К-ръ на 2-о с.с. пл. арт. отдѣл.: подполковникъ **Бояджиевъ**
„ „ 3-о „ „ „ „ : „ **Василевъ**
„ „ 4-о не „ „ „ „ : майоръ **Николовъ**
„ „ 2-о „ пол. „ „ : „ **Кожухаровъ**

Началникъ на техническата часть: капитанъ **Бойчевъ М.**
„ „ огнестрелния паркъ: подпоруч. **Костовъ Сп.**
Командиръ на интендантската рота: **Радевъ Вл. Трайчевъ**
Началникъ „ лазарета: сан. подпор. **Д-ръ Стояновъ Ц.**
„ „ продоволств. транспортъ: подпор. **Станчевъ Ст.**
„ „ разходния магазинъ: подпор. **Печевъ Т.**

Кратка история на опълчението.

Опълчението почна устройването си следъ първитѣ дни на мобилизацията въ 1912 г. То се състави отъ доброволци, главно отъ неосвободенитѣ български земи, и достигна числото 16,844 души, които образуваха 3 бригади, 15 дружини, 2 картечни роти и всички тилови служби на една голѣма бойна единица. Въ общото число на доброволцитѣ влиза и съставътъ на сѫществувашитѣ тогава въ Турция 31 мѣстни чети, както и тоя на изпратенитѣ отъ тука 57 малки партизански отряди преди почването на войната.

Опълчението получи заповѣдь да потегли за театъра на войната тъкмо, когато се започна тежкия бой на линията Бунархисарь — Люлебургасъ. То тръгна въ походъ безъ оржжие, хората — безъ военна униформа, освѣнъ калпакъ съ лъвски знакъ, а ротитѣ — безъ що годе достатъченъ кадъръ отъ офицери, подофицери и обучени войници. 1-а бригада се въоржжи въ Лозенградъ и Бабаески, като настжпи презъ Ханроболъ къмъ Малгара, Кешанъ и Ипсала; 2-а и 3-а бригади получиха оржжие въ Симеоновградъ и потеглиха едната презъ Свиленградъ за Демотика и право на югъ, другата презъ Кърджалий за Гюмюрджина и на изтокъ къмъ Деде-агачъ и Фере. Усилени съ нѣколко дружини отъ армията и 3-и 6-и 7-и и 9-и конни полкове, бригадитѣ настжпиха като стихия по опредѣленитѣ имъ посоки отъ Щаба на действующата армия и пометоха всички дребни и едри турски части предъ себе си до брѣга на Бѣло море. Тѣ заеха съ бой на 4. XI. Мжстиняж, на 6. XI. — Малгара, Дедеагачъ и Узунхиметлеръ, на 7 XI. — Балканъ Тореси, на 8. XI. — Гюмюрджина, на 13. XI. — Фере, не далече отъ който градъ на 14. XI. обградиха отъ всѣкждe 20-хилядния корпусъ на Яверъ паша и го заставиха да се предаде.

При почване на втората война съ Турция, Македоно-Одринското опълчение цѣло, усилено съ 7 планински батареи, зае съ боеве на 22 и 23. I. 1913 год. областьта на Шаркьой и брѣга на морето тукъ. На 26. I. посрѣщна съ героическо себеотрицание десанта на 30-хилядния корпусъ на Хуршидъ паша и Енверъ бей при Шаркьой, а на 28 сжщи разгроми стоваренитѣ тукъ турски войски и ги отхвърли въ морето.

Въ междусъюзническата война опълчението получи тежката задача да атакува укрепената сръбска позиция

на линията Султанъ тепе — Рѣдки буки — Парадли. На 17. VI. то завладѣ Парадли, като плени нѣколко стотинъ сърби, а на 18. VI. разви своя успѣхъ по посока на Скалистия връхъ, надвеси се надъ Крива Паланка отъ югъ и застраши най-сериозно Султанъ тепе. Злополучната заповѣдь за прекратяване на военнитѣ действия и неучастието на 5-а армия заставиха опълчението да мине въ отбрана поради численно надмощие на неприятеля. Отъ 19. VI. — 22. VI. опълчението съ успѣхъ защити позицинтѣ си на линията Султанъ тепе — Пашаджиково. На 23. VI., заедно съ 7-а Рилска дивизия, то се оттегли на Калиманското поле, но на 24 сѫщи отново настѫпи къмъ Кочани, обаче, общото положение на 2-а и 4-а армии наложиха да се спре това настѫпление и да се заеме линията Драмча — Баня Чука за отбрана.

На 4. VII. черногорски войски минаха р. Каменица срещу участъка на опълчението, но на 5 сѫщи опълчението, усилено съ 24-и полкъ, настѫпи смѣло напредъ, разби жестоко и неотразимо тия неприятелски войски, на следния день мина р. Каменипа, завладѣ южния склонъ на Повиенъ и висотитѣ Дулица, при които действия взе трофеи частитѣ на едно планинско орѫдие и 2 картечници.

На новата позиция опълчението и съседнитѣ части издържаха на 8 и 9 юлий редица упорити сръбски атаки съ успѣхъ, а подиръ пладне последния день, при контъратаката въ участъка на 1-а бригада, 2-а и 13-а дружини нападнаха въ дола на Цера въ флангъ настѫпилитѣ срещу центъра сръбски части и ги разбиха по такъвъ поразителенъ начинъ, че неприятелитѣ тукъ не можаха да напреднатъ нито крачка до края на тая тежка война.

Въ войнитѣ презъ 1912 и 1913 год. опълченцитѣ дадоха 996 убити и 2261 ранени, което прави повече 25% отъ бойния съставъ на опълчението.

Обстоятелството, че само българитѣ имаха едно М.-О. опълчение, равно на цѣла дивизия, развила бележититѣ бойни действия, които по-горе скицирахме, ще съставлява не само гордость за българския народъ, но и колосаленъ нравственъ капиталъ, отъ който поколѣнията не ще пропуснатъ да не черпятъ сѫлни подтиви за борба до спечелване човѣшки права и свобода за Македония и Тракия.